

ВІДГУК

опонента – доктора юридичних наук, професора Ганни Миколаївни Собко на дисертаційне дослідження Чауса Андрія Олександровича «Адміністративно-правові заходи попередження кримінальних правопорушень в сфері незаконного обігу наркотичних речовин, їх аналогів та прекурсорів», на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі права за спеціальністю 081 «Право».

Актуальність дослідження обумовлена низкою факторів, які вказують на нагальну необхідність вдосконалення боротьби з незаконним обігом наркотиків в Україні. Зокрема, проблема незаконного обороту наркотичних речовин набула значних масштабів, ставши вагомим соціальним викликом, який негативно впливає на стан здоров'я населення, рівень благополуччя громадян і загальний розвиток суспільства. Це робить діяльність Національної поліції України стратегічно важливою, адже саме поліція реалізує державну політику у сфері протидії наркозлочинності, зменшення попиту та пропозиції наркотиків, а також мінімізації наслідків наркоманії.

Особливу актуальність тематика дослідження набуває в контексті реалізації реформ Національної поліції України, які включають імплементацію норм і стандартів Європейського Союзу у національне законодавство. Це вимагає не лише перегляду чинних нормативно-правових актів, що регулюють діяльність Департаменту боротьби з наркозлочинністю, але й приведення їх у відповідність із сучасними викликами у сфері протидії незаконному обігу наркотиків. На жаль, чинні регуляторні акти все ще містять застарілі положення, які регулювали діяльність міліції, і не відповідають сучасним вимогам боротьби з наркозлочинністю.

Не менш важливим аспектом є необхідність аналізу взаємодії Департаменту боротьби з наркозлочинністю з інститутами громадянського суспільства, вдосконалення інформаційно-аналітичної діяльності та підвищення ефективності кадрового забезпечення. Також доцільно враховувати позитивний досвід функціонування аналогічних підрозділів у зарубіжних країнах, а також судову практику Європейського суду з прав

людини, що дозволить гармонізувати діяльність Департаменту з міжнародними стандартами.

Таким чином, зазначені обставини підкреслюють важливість дослідження адміністративно-правові заходи попередження кримінальних правопорушень в сфері незаконного обігу наркотичних речовин, їх аналогів та прекурсорів. Це дослідження спрямоване на розроблення рекомендацій для вдосконалення нормативно-правового регулювання діяльності підрозділу, чітке визначення його завдань, функцій та механізмів взаємодії з іншими суб'єктами у сфері протидії наркозлочинності.

Наркотичний обіг являє найсерйознішу загрозу життю і здоров'ю нації, економічному добробуту, політичному ладу та національній безпеці України. Нестабільність у суспільстві, зниження рівня життя, зростання безробіття, втрата частиною населення моральних орієнтирів як наслідки світової фінансової кризи та політичної нестабільності в державі створюють сприятливі умови для наркотизації населення та зростання пов'язаної з нею наркозлочинності. Протидія незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів є пріоритетним завданням діяльності правоохоронних органів

Отже, актуальність теми дисертації зумовлена необхідністю теоретичного переосмислення адміністративно-правових заходів попередження кримінальних правопорушень в сфері незаконного обігу наркотичних речовин, їх аналогів та прекурсорів.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача. Рівень наукового дисертаційного дослідження та наукових публікацій А.О. Чауса відповідає вимогам, що висуваються до робіт на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право».

Вивчення дисертації та наукових публікацій автора засвідчує логічність структури дослідження, що надало дисертантові змогу чітко визначити мету, об'єкт, предмет і завдання роботи, а також всебічно й повно проаналізувати задекларовану тему.

У роботі використано сукупність загальнонаукових і спеціальних юридичних методів пізнання, що дозволило висвітлити й вирішити низку теоретичних та практичних питань, пов'язаних із тематикою дослідження.

У дисертації використано сукупність загальнонаукових і спеціально-наукових методів пізнання, які дали змогу висвітлити й вирішити низку теоретичних та практичних питань теми дослідження. Дисертацію виконано в Дніпровському державному університеті внутрішніх справ відповідно до Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» від 11 липня 2001 року № 2623-III; Концепції Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, ратифікованої Законом України від 21 листопада 2002 року № 228-IV; Концепції реформування кримінальної юстиції України (Указ Президента України від 8 квітня 2008 року № 311/2008); Плану заходів щодо реалізації цієї Концепції (розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2008 року № 1153-р); Переліку перспективних напрямів кандидатських та докторських дисертацій за юридичними спеціальностями (рішення Президії Національної академії правових наук України від 18 жовтня 2013 року № 86/11); Дисертацію у межах тем науково-дослідної роботи пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016-2020 рр., затверджених Постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 03.03.2016 р.; Плану заходів із виконання обов'язків та зобов'язань України, що впливають з її членства в Раді Європи (Указ Президента України від 12.01.2011, № 24/2011); Плану заходів Міністерства внутрішніх справ, спрямованих на реалізацію норм Кримінального процесуального кодексу України (наказ МВС України від 08.08.2012 № 685); планів науково-дослідницьких робіт Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ на 2017-2018 рр..

Основні положення дисертаційного дослідження викладено у 7 наукових публікаціях, 4 з яких опубліковано у наукових фахових виданнях, що входять до затвердженого переліку, 3 у тезах доповідей на міжнародних і національних

науково-практичних конференціях. Структура дисертації зумовлена метою і завданнями дослідження.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. Ціла низка положень, висновків, пропозицій та рекомендацій, викладених у дисертаційному дослідженні А.О. Чауса, є такими, що отримані вперше, істотно вдосконалені або мають високий рівень наукової новизни.

За змістом розглянутих питань дисертація є прикладним монографічним дослідженням адміністративно-правові заходи попередження кримінальних правопорушень в сфері незаконного обігу наркотичних речовин, їх аналогів та прекурсорів.

Конкретний внесок дисертанта полягає у формулюванні шляхів ефективної профілактики адміністративних правопорушень у сфері незаконного обігу наркотичних речовин, їх аналогів та прекурсорів - це комплекс заходів, спрямованих на запобігання вчиненню таких правопорушень або зниження їх кількості.

Незаконний обіг наркотичних речовин, їх аналогів та прекурсорів становить значну загрозу для громадського здоров'я, безпеки та порядку. Тому профілактика адміністративних правопорушень у цій сфері є важливою складовою здійснення державної політики щодо боротьби з наркоманією та злочинністю.

До заходів профілактики адміністративних правопорушень у сфері незаконного обігу наркотичних речовин, їх аналогів та прекурсорів можна віднести: інформаційну роботу з населенням, спрямовану на попередження ризику вживання наркотиків та їх негативного впливу на здоров'я; організацію профілактичної роботи з осіб, які мають наркотичну залежність або підвищений ризик втягнутися в наркотичний обіг; здійснення контролю за обігом наркотичних речовин, їх аналогів та прекурсорів, включаючи контроль за їх виробництвом, зберіганням, транспортуванням та реалізацією; вжиття

заходів з протидії незаконному обігу наркотичних речовин через мережі Інтернету та соціальних мереж; розвиток співпраці з міжнародними та національними організаціями з боротьби з наркоманією та закріпленням їх рекомендацій та стандартів у національному законодавстві; розроблення та впровадження програм попередження наркоманії серед молоді та підлітків, зокрема шляхом залучення до спорту, культурно-мистецької діяльності та інших корисних занять; проведення антинаркотичних акцій, в рамках яких відбувається знищення виявлених наркотиків та затримання осіб, які займаються незаконним обігом наркотичних речовин, їх аналогів та прекурсорів; залучення громадських організацій до профілактики наркоманії та надання їм підтримки в їх діяльності.

Загальною метою профілактики адміністративних правопорушень у сфері незаконного обігу наркотичних речовин, їх аналогів та прекурсорів є запобігання вчиненню таких правопорушень та зниження їх кількості, що сприятиме збереженню громадського здоров'я, безпеки та порядку.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна забезпечується по-перше плідним використанням розгорнутої методології наукового дослідження правових явищ; по-друге – рівнем узагальнення теоретичних висновків і поглядів, викладених у вітчизняній та зарубіжній літературі, правових концепціях і відповідних програмах; по-третє, ретельним вивченням джерел позитивного права; по-четверте, належною апробацією результатів дослідження і їх оприлюдненням, відповідно до встановлених МОН України вимог

Результати дисертаційного дослідження А.О. Чауса, є аргументованими та переконливими.

Аналіз дисертації свідчить про належний вибір методології дослідження: діалектичного, формально-логічний, статистичного, системно-структурного структурно-функціонального, методів аналізу та синтезу, аксіологічного, герменевтичного, правового моделювання, порівняльно-

правового, узагальнення та прогнозування, доктринального аналізу, методів емпіричного дослідження – дозволили отримати точні та достовірні дані щодо напрямів удосконалення адміністративно-правових заходів попередження кримінальних правопорушень в сфері незаконного обігу наркотичних речовин, їх аналогів та прекурсорів.

Постановка завдань, визначення об'єкту, предмету та мети наукового пошуку виглядає чітко і зрозуміло та цілком відповідає загальним вимогам, що ставляться до такого виду робіт. Завдання та мета наукової праці автором в цілому досягнуті.

Обсяг використаних у роботі бібліографічних джерел є цілком достатнім. Робота базується на широкій нормативно-правовій базі, що регулює правові відносини у сфері сучасного стану науково-правового забезпечення попередження кримінальних правопорушень в сфері незаконного обігу наркотичних речовин, їх аналогів та прекурсорів.

Дана праця має комплексний, системний характер і відзначається відповідним рівнем наукових узагальнень. Дисертація має чітку структуру: складається із вступу та 3 розділів та 8 підрозділів.

Наукова новизна дисертації. Робота Чауса Андрія Олександровича, є самостійною, ним завершеним комплексним монографічним дослідженням, в якому із врахуванням сучасних тенденцій розвитку вітчизняного адміністративного права здійснено системний аналіз теоретичних і практичних проблем присвячених розробці основоположних адміністративно-правових заходів попередження кримінальних правопорушень в сфері незаконного обігу наркотичних речовин, їх аналогів та прекурсорів.

В дисертації здійснено теоретичне обґрунтування та вирішення наукової задачі, сутність якої полягала в розкритті сутнісного змісту обґрунтовується необхідність сприйняття ювенальної політики як складової системи Національної безпеки, та розробленні рекомендацій і пропозицій щодо вдосконалення зазначеної діяльності.

Серед наукових положень та висновків, які характеризуються науковою

новизною, слід визначити, зокрема такі:

уперше:

- запропоновано визначення профілактики адміністративних правопорушень у сфері незаконного обігу наркотичних речовин, їх аналогів та прекурсорів, під яким слід розуміти це комплекс заходів, спрямованих на запобігання вчиненню таких правопорушень або зниження їх кількості.

- на науково-теоретичному рівні конкретизовано, що об'єктами адміністративних правопорушень у сфері незаконного обігу наркотичних речовин, їх аналогів та прекурсорів можуть бути такі дії: незаконне виробництво наркотичних речовин, їх аналогів або прекурсорів; незаконне зберігання наркотичних речовин, їх аналогів або прекурсорів; незаконне використання наркотичних речовин, їх аналогів або прекурсорів; незаконний обіг наркотичних речовин, їх аналогів або прекурсорів, включаючи купівлю, продаж, поширення, пересилання, перевезення, збут або надання їх наркозалежним або іншим особам; фінансування незаконної діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних речовин, їх аналогів або прекурсорів; неповідомлення владних органів про виявлені факти незаконного виробництва, зберігання, використання або обігу наркотичних речовин, їх аналогів або прекурсорів.

удосконалено:

- підходи до розуміння діяльності Національної поліції як суб'єкта забезпечення профілактики правопорушень у сфері незаконного обігу наркотичних речовин, їх аналогів та прекурсорів, шляхом розширення комплексу заходів, таких як: організація спеціальних операцій, спрямованих на виявлення та припинення діяльності наркоторговців; проведення обшуків, оглядів, вилучення наркотиків, затримання осіб, що причетні до незаконного обігу наркотиків; проведення роботи з молоддю та населенням, щодо профілактики вживання наркотиків та формування здорового способу життя; встановлення системи контролю за обігом наркотичних речовин, їх аналогів та прекурсорів в Україні, включаючи реєстрацію виробників, постачальників,

оптовиків та роздрібних продавців; проведення профілактичної роботи з молоддю та населенням з метою збільшення свідомості щодо наслідків вживання наркотиків та формування здорового способу життя;

- методологічні засади дослідження, до яких пропонується віднести: комплексний аналіз даних зі статистичних джерел, що дозволяє визначити тенденції та особливості незаконного обігу наркотичних речовин, їх аналогів та прекурсорів; емпіричні дослідження, проведені з метою виявлення причин та факторів, що впливають на поширення наркоманії та незаконного обігу наркотиків; використанні експертних оцінок для з'ясування ефективності заходів профілактики та боротьби зі злочинністю в сфері наркотиків; порівняльному аналізі законодавства різних країн, що дає змогу визначити кращі практики та інноваційні підходи до боротьби зі злочинами в досліджуваній сфері;

- наукові підходи аналізу характеристик адміністративних правопорушень у сфері незаконного обігу наркотичних речовин, їх аналогів та прекурсорів в Україні. За результатами роботи встановлено, що найбільш поширеними адміністративними правопорушеннями у сфері незаконного обігу наркотичних речовин є: придбання, зберігання, перевезення, виробництво, виготовлення, збут або розповсюдження наркотичних засобів або психотропних речовин без дозволу. Вживання наркотичних засобів без лікарського призначення або без належного медичного нагляду. Використання наркотичних засобів або психотропних речовин під час виконання робіт, пов'язаних з підвищеною небезпекою для життя та здоров'я людини, наприклад, при керуванні транспортним засобом. Пропаганда наркоманії та відверте заохочення до вживання наркотичних засобів

дістало подальшого розвитку:

- твердження, що міжнародне співробітництво у боротьбі з незаконним обігом наркотиків є одним із важливий аспектів у досліджуваній сфері. Активно відстоюється позиція про необхідність дієвої активної співпраці України з іншими країнами, обмінюючи інформацію про транспортні

маршрути та злочинні групи, які займаються контрабандою наркотиків. Також важливо співпрацювати з міжнародними організаціями, такими як ООН та Європейський союз, які можуть надати фінансову, технічну та експертну підтримку у боротьбі з незаконним обігом наркотиків.

- людиноцентриська теорія направлена на профілактику економічних правопорушень пов'язаних із незаконним обігом наркотичних речовин, їх аналогів та прекурсорів має теоретичні та правові основи, які базуються на різних аспектах права та кримінальної політики, відповідно до якої одним із головних принципів профілактики є попередження злочинної діяльності шляхом виявлення, припинення та запобігання проникненню наркотиків на ринок. Для цього має бути розроблено комплексну стратегію профілактики та боротьби з незаконним обігом наркотиків, що базується на вивченні досвіду країн з розвинутою кримінальною політикою. Для ефективного впровадження профілактичних заходів запропоновано широко залучати інші органи державної влади (наприклад МОЗ України) та органи місцевого самоврядування;

- теоретико-наукові розробки адміністративно-правового регулювання профілактики правопорушень у сфері незаконного обігу наркотичних речовин, їх аналогів та прекурсорів є на досить високому рівні. Констатовано, що попри доволі значний масив наробок з даного питання проблема наркоторгівлі продовжує залишатися однією з найбільш актуальних у сучасному суспільстві. Відтак, ведеться постійна робота над вдосконаленням законодавства, розробкою нових методів та підходів до боротьби з наркоторгівлею та профілактики правопорушень у цій сфері.

Ця робота визначається теоретичним обґрунтуванням та практичною розробкою сучасних підходів до вдосконалення механізму державного управління забезпеченням захисту прав дитини. У ній запропоновано: організаційно-правові та інституціональні зміни для вдосконалення механізму здійснення державної політики захисту прав дитини на державному та місцевому рівнях шляхом створення виконавчих агенцій, комісій з прав

неповнолітніх, ювенальної юстиції, відділів захисту прав дитини; поняття «державна політика забезпечення захисту прав дитини» визначено як систему діяльності суб'єктів державної виконавчої влади, місцевого самоврядування та громадських формувань щодо забезпечення належних умов всебічного розвитку дитини; виокремлено захист прав дитини у сферу дослідження з урахуванням вікових, фізичних, розумових, психічних, соціокультурних та інших особливостей дитини. Однак незважаючи на актуальність та комплексність вказаної роботи, спостерігаються й певні дослідницькі прогалини: так, у ній не відображено адміністративно-правового механізму формування та реалізації державної політики у сфері забезпечення захисту прав дитини в Україні. Для об'єктивності зазначимо, що вказана проблематика не входить до об'єкта дослідження спеціальності здобувача, і це свідчить про необхідність розгляду зазначених аспектів крізь призму інших галузей права, додатково підтверджуючи актуальність дослідження.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій автора фактів порушення академічної доброчесності не виявлено. Дисертація є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Між тим, не всі авторські тези, твердження і міркування сприймаються як логічний підсумок спостережень, що на достатньому рівні обґрунтовані з теоретичних позицій, здобутків юридичної практики і аналізу нормативного матеріалу. Деякі з них потребують додаткових роз'яснень і уточнень з огляду на сучасний стан та перспективи розвитку адміністративно-правової теорії і відповідної законодавчої бази. У зв'язку з цим, є необхідність зупинитися на певних недоліках дослідження, висунути ряд зауважень критичного характеру та виділити дискусійні положення:

1. Погоджуючись в цілому, щодо питання про методи конкретних досліджень є одним із найважливіших, оскільки від наукової обґрунтованості відповідних методів, їхньої адекватності цілям, предмета і об'єкту

дослідження, від уміння користуватися ними залежить надійність і вірогідність одержуваних даних. Автор досить переконливо розмірковує про методологію дослідження, про те було б слушним ґрунтовно розгорнути методологічну організацію своєї дослідницької стратегії щодо адміністративно-правових заходів попередження кримінальних правопорушень в сфері незаконного обігу наркотичних речовин, їх аналогів та прекурсорів.

2. Зміст дисертаційного дослідження не дозволяє повною мірою зробити висновок про доцільність і можливість запозичення досвіду конкретної країни щодо профілактики правопорушень у сфері незаконного обігу наркотичних речовин, їх аналогів та прекурсорів. Відтак не є незрозумілим, саме досвід якої держави запозичується Україною. Замість цього, автор доволі фрагментарно звертається до позитивних надбань тих чи інших держав з окремих питань з протидії наркотизації. Вказаний підхід автора потребує уточнення та додаткового обґрунтування.

3. Розглядаючи в межах підрозділу 2.2. «Об'єкти адміністративних правопорушень у сфері незаконного обігу наркотичних речовин, їх аналогів та прекурсорів» дисертації органи місцевого самоврядування як учасника адміністративно-правових відносин у сфері протидії правопорушенням у сфері незаконного обігу наркотичних речовин, їх аналогів та прекурсорів, автор не приділяє належної уваги діяльності територіальних громад щодо протидії наркотизації населення та фактично обмежується характеристикою Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні».

4. Розглядаючи Національну поліцію як основного суб'єкта забезпечення профілактики правопорушень у сфері незаконного обігу наркотичних речовин, їх аналогів та прекурсорів (підрозділ 2.3), автор доволі невмотивовано відстоює позицію про необхідність створення (відновлення) спеціалізованого підрозділу по боротьбі з наркозлочинністю. В той же час, на наш погляд, робота повинні містити конкретні наукові напрацювання спрямовані на оптимізацію та покращення поліції в досліджуваній сфері.

5. Враховуючи що дисертаційне дослідження має включати практичну складову, авторові за результатами роботи доцільним було б виробити методичні рекомендації для практичних підрозділів Національної поліції щодо покращення адміністративно-правових заходів попередження кримінальних правопорушень в сфері незаконного обігу наркотичних речовин, їх аналогів та прекурсорів.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

Дисертації є надзвичайно актуальною, сформульовані автором висновки та рекомендації є достатньо аргументованими, автор досяг поставленої в дослідженні мети. Архітектоніка дисертації, матеріальне наповнення розділів і висновків заперечень не викликають.

Дисертаційна робота Чауса Андрія Олександровича за темою: «Адміністративно-правові заходи попередження кримінальних правопорушень в сфері незаконного обігу наркотичних речовин, їх аналогів та прекурсорів» є прикладною, завершеною кваліфікаційною працею, у якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують конкретну наукову проблему, яка має істотне значення для правової науки України та практики їх застосування, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують важливе наукове завдання, підготовлене на достатньому рівні викладення матеріалу, зміст якого відповідає вимогам п. 6 – 8 Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а отже роботу може бути рекомендовано до розгляду та захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю «Право».

ОПОНЕНТ:

**Доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального права
та кримінології факультету підготовки фахівців для
органів досудового розслідування Національної
поліції України Одеського державного
університету внутрішніх справ**

Ганна СОБКО